

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.67561>

Makale türü: Araştırma makalesi		Article type: Research article
Geliş tarihi	06.01.2023	Submitted date
Kabul tarihi	02.05.2023	Accepted date
Elektronik yayın tarihi	30.06.2023	Online publishing date

Atf Bilgisi / Reference Information

Kav, A. & Erol, T. (2023). Dijital Okuryazarlık Becerileri Bağlamında Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi. *Journal of History School*, 64, 999-1023.

DİJİTAL OKURYAZARLIK BECERİLERİ BAĞLAMINDA AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ¹

Adem KAV² & Teymur EROL³

Öz

Bu araştırmada; Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (2019) uygun olarak yazılan açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin dijital okuryazarlık becerileri bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda açık öğretim ortaokulu ders kitaplarında dijital okuryazarlık becerilerine uygun olan etkinliklerin neler olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Dijital Okuryazarlık, Beceriler ve Hazırlık için Küresel Standartlar Çerçevesinde Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) incelenip dijital okuryazarlık becerileri ile ilgili olan kazanımlar belirlenmiş ve bu kazanımlar çerçevesinde ders kitapları incelenmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabı örgün eğitimde de kullanıldığı ve bu kademeye yönelik benzer çalışmalar yapıldığı için çalışma kapsamına alınmamıştır. Betimsel nitelik taşıyan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışmanın veri kaynağı 2022-2023 eğitim-öğretim yılından itibaren okutulan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıdır. Bu kitaplarda yer alan dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma etkinlikleri incelenmiştir. Yapılan incelemelerde; açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında toplam 72 okuma metni ve 518 etkinliğin bulunduğu belirlenmiştir. Bu etkinliklerden 28'inin, oransal olarak %14,28'inin dijital okuryazarlığa

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %50, 2. yazar: %50.

² Millî Eğitim Bakanlığı, ademkavvv@gmail.com, Orcid: 0000-0001-6636-9167

³ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, erolteymur@gmail.com, Orcid: 0000-0003-1738-0858

uygun olduğu görülmüştür. Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında 156 etkinlikten 23'ünün (%14,74) 7. sınıf Türkçe ders kitabında 144 etkinlikten 21'inin (%14,58) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında 218 etkinlikten 30'unun (%13,76) dijital okuryazarlığa uygun olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak dijital okuryazarlıkla ilgili etkinlik sayısının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular bağlamında açık öğretim Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasına yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuryazarlık, Ders Kitabı, Etkinlik, Türkçe Eğitimi, Öğretim Programı.

Analyzing Distance Education Secondary School Turkish Textbooks in the Context of Digital Literacy Skills

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the exercises in the 6th, 7th, and 8th grade Turkish textbooks of distance education secondary school classes written in accordance with the Turkish curriculum (2019) in the context of digital literacy skills. For this purpose, an answer was sought to the question of what activities are appropriate for digital literacy skills in distance education secondary school textbooks. Within the context of digital literacy, lobal Standards for Skills and Preparation, the Turkish curriculum is examined, the outcomes related to digital literacy skills are determined and the textbooks are examined within the framework of these outcomes. The 5th grade Turkish textbook is not included in the study because it is also used in formal education and similar studies have been conducted for this level. In this descriptive study, document analysis, one of the qualitative research methods, is used. In the study, 6th, 7th, and 8th grade Turkish textbooks determined by the Ministry of National Education, which have been taught since the 2022-2023 academic year, is used as data sources. In these books, listening/monitoring, reading, speaking and writing activities are analyzed. According to the examinations, it is seen that there are 72 reading texts and 518 activities in the distance education secondary school 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks and only 14,28 percent of these are found to be suitable for digital literacy. It is determined that 23 out of 156(%14,74) activities in the 6th grade Turkish textbook of distance education secondary school were suitable for digital literacy, 21 out of 144(%14,58) activities in the 7th grade Turkish textbook are suitable for digital literacy, and 30 out of 218(%13,76) activities in the 8th grade Turkish textbook are suitable for digital literacy. It is observed that the number of activities related to digital literacy is extremely low. As a result, it has been determined that the number of activities related to digital literacy is not sufficient. In the context of the findings obtained, various suggestions were presented for the preparation of Turkish textbooks of distance education.

Keywords: Digital Literacy, Textbook, Activity, Turkish Education, Curriculum

GİRİŞ

Teknoloji ve bilişim alanlarında ortaya çıkan gelişmeler özellikle 1950’li yıllardan sonra hız kazanmıştır. Değişimlerin hızla yaşandığı ve bu değişimlere ayak uydurmanın ihtiyaç haline geldiği 21. yüzyıl çağı, (Tunagür ve Aydın, 2021) insanları teknolojik aygıtlarla kuşatmış durumdadır. Okullar, evler, alışveriş merkezleri, sokaklar, hatta sürekli kullanılan cep telefonları bile teknolojinin en basit göstergesi ve uzantısıdır. Teknoloji sayesinde yüz yüze yapılan çoğu işler artık uzaktan, mobil uygulamalar üzerinden dijital ortamlarda yapılabilmektedir. Gündelik hayatta vazgeçilemeyen bu teknolojik araçlar, özellikle 20. yüzyılım ikinci yarısından sonra eğitim sektörüne de hızla dâhil olmuşlardır. Öğrenciler günlük yaşamda ve eğitim ortamlarında dijital cihazlarla etkileşim halindedir. Tablet, cep telefonu, bilgisayar, akıllı tahta gibi araçların ortaya çıkması bilgiye erişimi ve ulaşımı kolaylaştırmıştır (Maden, Maden ve Banaz, 2018). Son dönemlerde yaşanan bu teknolojik gelişmeler, oldukça yoğun ve hızlı gerçekleştiği için birçok alanda ihtiyaçlar ortaya çıkmış ve eğitimin gerçekleştirmek istediği birey profininde de yeni anlayışlara uygun değişimlerin gerçekleşmesi gerekli hale gelmiştir (Aydın ve Tunagür, 2021).

Günümüzdeki teknoloji sayesinde geleneksel eğitim algısı ve eğitime ilişkin kavramların anlaşılma biçimi değişmiştir. Bu değişim dil becerileri eğitimine de yansımıştır. Teknolojinin yoğun olmadığı dönemlerde kabul gören geleneksel okuryazarlık biçimleri, tekno-dijital dönüşümle birlikte çeşitlenmiş, bunun sonucunda farklı alanlardaki modern okuryazarlığın karşıladığı yetkinlikler gözden geçirilmiştir. Bilgisayarlar ve internet sayesinde yeni okuryazarlık becerilerinin önemi daha iyi anlaşılınca (Ertem, 2014), kaçınılmaz olarak dijital teknolojiyle uyumlu, gelişime ve değişime açık yetkinliklere ihtiyaç duyulmuştur. Modern çağa atıfta bulunan bu yeterlikler yeni okuryazarlık türlerine nüfuz etmeyi önemli bir eşik olarak belirlemiştir.

21. yüzyılım yaşamsal becerileri arasında sayılan okuryazarlık, sembollerle gerçekleştirilen bir eylemden ziyade pek çok zihinsel becerinin işe koşulduğu dil merkezli bir iletişim becerisi olarak ele alınmıştır (Aşıcı, 2009). Gilster (1997) tarafından okuryazarlık türlerinden biri olarak ilk kez kavramsallaştırılan dijital okuryazarlık; dijital kaynakları, araçları ve hizmetleri doğru bir şekilde kullanma ve bunları yaşam boyu süren öğrenmelere uygulama becerisi olarak tanımlamıştır. Martin ve Grudziecki’ye (2007, s. 255) göre dijital okuryazarlık, bireylerin belirli yaşam durumlarında iletişim, ifade ve sosyal eylem için dijital araçları kullanma farkındalığı, tutumu ve yeteneğidir.

Dijital okuryazarlığı değişmez bir tanımla ortaya koymak, sürekli gelişen teknolojik, kültürel ve toplumsal koşullar nedeniyle zordur (Helsper, 2008). Gelişen teknolojiyle birlikte dijital okuryazarlığın tanımının da değişmesi veya genişlemesi doğal bir sonuçtur. Başlangıçta dijital çağın baş döndürücü değişimine güçlü göndermelerde bulunmadan, çoğunlukla dijital öncesi dönemde ortaya çıkan yeniliklere göre anlamlandırılan dijital okuryazarlık, günümüzde teknoloji, bilgi, iletişim, medya gibi alanları kapsayan birçok okuryazarlığın çatı kavramı hâline gelmiştir. Kavram, dijital dünyada var olabilmek için hem bilişsel hem de teknik beceriler gerektiren bilgiyi tanımlamak, değerlendirmek, oluşturmak ve iletmek için bilgi ve iletişim teknolojilerini doğru kullanabilme yeteneği biçiminde güncellenerek daha geniş bir perspektif kazanmıştır (Goodfellow, 2011; Saęiroęlu vd. 2020). Tanımlar incelendiğinde; dijital okuryazarlığın dijital dünyada veri elde etme, anlama, yorumlama, sentezleme ve değerlendirme süreçleri üzerine kurulu olduğu görülmektedir.

Pedagojik bir kavram olarak dijital okuryazarlık, eğitim ortamlarında dijital araç ve sistemlerin kullanımını sağlayacak teknik bilgilere sahip olunmasını, dijital okuryazarlığı olan öğrencilerin yetiştirilmesini, gelecekteki sınıf uygulamalarına hazırlık kapsamında öğretmen adaylarının bir dizi temel donanımla yetiştirilmesini kapsayan pek çok bileşeni içermektedir (Admiraal vd. 2016). Geleceğin eğitim ortamlarında öğretmenlerin ve öğrencilerin dijital kaynakları etkin biçimde kullanmalarını desteklemek ve aynı zamanda teknolojinin kullanımı ve etkileri konusunda açık fikirli bakış açısı kazanmalarını sağlamak da dijital okuryazarlıkla ilgidir. Ayrıca öğretmenlerin ve öğrencilerin dijital materyalleri ve medyayı kolayca kullanabilmesi, öğrenme süreçlerine daha çok katkı sunmasına olanak sağlayacaktır (Aydın, 2022). Mevcut olanla yetinmeyen ve sürekli güncellenen dijital dünya, teknolojilerin gelişen doğasını hesaba katar. Var olanı teknolojik sistemlere ve kullanımlarına göre revize eder (Janssen vd., 2013). Dijital teknolojideki hızlı değişim nedeniyle son dönemlerde Falloon (2020) gibi bazı araştırmacılar mevcut beceri odaklı dijital okuryazarlık vurgusunun terk edilmesini, bunun yerine gelecekte ihtiyaç duyulması muhtemel çeşitli bilgi, yetenek ve eğilimleri betimleyen daha geniş dijital yeterlik çerçevelerinin oluşturulmasını önermektedir.

Çağımızda bireylerin teknolojiden faydalanarak gerçek bilgiye ulaşma, sentezleme ve gerçek bilgiyi paylaşma yeterliğine sahip olması istenmektedir. Bu beklentinin karşılanması büyük ölçüde kişilerin dijital okuryazarlık kapsamında değerlendirilen becerilerine bağlıdır. Bu bağlamda dijital teknolojinin eğitim ortamlarıyla uyumlu hâle getirilmesi durumunda olumlu değişimlerin sağlanacağı ve verimliliğin artacağı varsayılmaktadır (Karataş ve Sözcü, 2013). Bu varsayımdan hareketle gelişmiş ülkeler başta olmak üzere pek çok ülkede

teknolojide meydana gelen gelişmelerin eğitim-öğretim süreçlerine yansıtılmasına yönelik girişimler bulunmaktadır (Pamuk vd., 2013; Teo 2011). Türkiye’de ise dijital teknoloji FATİH Projesi kapsamında eğitim ortamlarına taşınarak çalışmalar başlatılmış, özellikle sınıf ortamında, dijital okuryazarlık kazanılması gereken temel bir beceriye dönüşmüştür.

Dijital okuryazarlık becerisinin eğitim-öğretim sürecinde öğrencilere nitelikli araçlarla verilmesi önemlidir. Bu konuyla ilgili alan yazında pek çok çalışma yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmalar genel olarak dijital okuryazarlık, dijitallik, teknoloji ve okuryazarlık kavramları olarak ele alınmıştır (Acar, 2015; Aytaş ve Kaplan 2017; Baştuğ, Keskin ve Atmaca 2016; Direkçi, Akbulut ve Şimşek 2019; Elçi, 2015; Erol ve Aydın, 2021; Eshet-Alkalai 2004; Gazi 2016; Hamutoğlu vd., 2017; Maden, Maden ve Banaz 2018; Martin, 2008; Mohammadyari ve Singh 2015; Önal 2010; Pehlivanlı ve Kayadibi, 2022; Price-Dennis, Holmes ve Smith 2015; Üstündağ, Güneş ve Bahçivan 2017).

Çalışmalar incelendiğinde, dijital okuryazar olan öğrencilerin teknoloji sayesinde, analitik düşünerek hayatlarında karşılaştıkları problemleri çözebileceği, toplumsal beklentilere cevap verebilecek beceriler kazanabileceği, sürekli gelişen teknolojik gelişmelere uyum sağlayabileceği, yaratıcı düşünme yeteneklerini harekete geçirebileceği, anlamlı ve özerk öğrenme süreçlerinde sorumluluk alabileceği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin süreç içerisinde bu becerileri elde etmelerinde ana dili eğitimini kapsayan Türkçe dersinin katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.

Son yıllarda yayımlanan Türkçe dersi öğretim programlarında okuryazarlık becerilerine vurgu yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığının 2019’da yayımladığı son Türkçe Öğretim Programı’nda; dijital okuryazarlık, çoklu okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı becerilerine yer verdiği görülmektedir. Programdaki birçok kazanımın Türkiye Yetkinlikler Çerçevesinin bileşenlerinden biri olan “dijital yetkinlik”i kazandırmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu becerilerin öğrencilere kazandırılmasında ders kitaplarının da önemli bir yeri bulunmaktadır. Çünkü ders kitapları öğrencilerin temel bilgi kaynağıdır. Gerek örgün eğitimde gerekse yaygın eğitimde en çok kullanılan ders materyalidir (Çerçi, 2016). Bu nedenle hem örgün eğitimde hem yaygın eğitimde hazırlanacak ders kitaplarının programın öngörülere doğrultusunda zengin içeriklerle hazırlanması okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında önemli işlevler yüklenmektedir.

Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitapları ile ilgili olarak alan yazın incelendiğinde pek çok çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir: Açık öğretim

ortaokullarına yönelik ders kitaplarındaki metinlerin incelenmesi (Altunkaya, 2013; Bulut, 2020), örgün ve yaygın eğitim kurumlarındaki kitapların karşılaştırılması (Yenen Avcı, 2016), metinlerdeki değerler (Kolaç ve Zenci, 2015), söz varlığı (Eren Akgün ve Sis, 2016), noktalama işaretleri (Yenen Avcı, 2020), etkinliklerin değerlendirilmesi (Sarıkaya, 2020), mizahi unsurlar (Şakiroğlu, 2021) tespit edilebilen çalışmalarda ele alınmıştır. Ancak açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmada, 21. yüzyılın önemli becerilerinden biri olan dijital okuryazarlığın açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitaplarında hangi ölçüde ve nasıl yer aldığı belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda üç farklı açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitabında bulunan 518 etkinlik incelenmiştir. 5. Sınıf Türkçe ders kitabı örgün eğitimde de kullanıldığı ve bu kademeye yönelik benzer çalışmalar yapıldığı için çalışma kapsamına alınmamıştır. Çalışmada “Dijital okuryazarlık açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitaplarına nasıl yansımıştır?” sorusunun yanıtı aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar olayların diline dikkat eder. Olayları içinde buldukları duruma göre sistematik bir şekilde inceler (Creswell, 2007). Nitel araştırma yöntemlerinden olan dokümanlar önemli veri kaynağı olarak bilinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada ders kitaplarındaki etkinlikler dijital okuryazarlık bağlamında incelenmiştir.

Araştırma Verileri

Araştırmanın veri kaynağı T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2022 yılında yayımlanmış olan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıdır. Çalışmada elektronik ortam aracılığıyla araştırma verileri toplanmıştır. Açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitaplarına <http://aokul.gov.tr> adresinden Ekim- Kasım 2022 tarihlerinde ulaşılmıştır. Söz konusu kitaplar 2019’da yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki dijital okuryazarlık kazanımları gözetilerek incelenmiş, programdaki kazanımları karşılamak üzere tasarlanmış etkinlikler belirlenerek veri seti oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, nitel araştırmalarda kullanılan betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç daha önceden belirlenmiş verileri okuyucuya düzenli ve yorumlanmış bir şekilde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ders kitaplarındaki hazırlık çalışmaları, metin etkinlikleri, dinleme/izleme, konuşma ve yazma etkinlikleri ele alınmıştır. Bunun için öncelikle ilgili alan yazın taranmıştır (Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019; Maden, Maden ve Banaz, 2018; Pehlivanlı ve Kayadibi, 2022). Daha sonra Dijital Okuryazarlık, Beceriler ve Hazırlık için Küresel Standartlar Çerçevesi (DQ Çerçevesi) göz önünde bulundurularak dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar belirlenmiş ve bu kazanımlar dil beceri alanlarına göre tablolştırılmıştır. Dijital okuryazarlık becerisini yordadığı değerlendirilen kazanımların seçimiyle ilgili güvenilirliği sağlamak için Türkçe eğitimi alanında çalışan iki akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Açık öğretim ortaokulu ders kitaplarında dijital okuryazarlıkla ilgili etkinlikler, doğal olarak yürürlükteki öğretim programı doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu nedenle öncelikle 2019 Türkçe Öğretim Programı'ndaki kazanımlardan dijital okuryazarlık becerilerine yönelik olanlar belirlenmiştir. Dijital okuryazarlıkla ilişkili kazanımlar Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1
2019 Türkçe Öğretim Programı'nda Dijital Okuryazarlık Becerisine Yönelik Kazanımların Dil Becerilerine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Beceri Alanı	Kazanım Kodları
6	Okuma	T.6.3.3/ T.6.3.31/ T.6.3.31/ T.6.3.31/ T.6.3.32/ T.6.3.33/ T.6.3.34/ T.6.3.35
	Yazma	T.6.4.11/ T.6.4.13
	Konuşma	T.7.2.1
7	Okuma	T.7.3.3/ T.7.3.27/ T.7.3.31/ T.7.3.32/ T.7.3.33/ T.7.3.34/ T.7.3.35
	Yazma	T.7.4.2/ T.7.4.10/ T.7.4.14/ T.7.4.17
	Konuşma	T.8.2.1
8	Okuma	T.8.3.3/ T.8.3.28/ T.8.3.29/ T.8.3.30/ T.8.3.31/ T.8.3.32/ T.8.3.33
	Yazma	T.8.4.11/ T.8.4.14/ T.8.4.17

Tablo 1 incelendiğinde, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde dijital okuryazarlık becerileriyle ilişkili 33 kazanımın 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer aldığı görülmektedir. Söz konusu kazanımların ağırlıklı olarak okuma ve yazma becerileri alanlarına dağıldığı anlaşılmaktadır. 7 ve 8. sınıf düzeyinde konuşma becerisine yönelik birer kazanım yer almaktadır. 6. sınıf düzeyinde ise herhangi bir kazanım bulunmamaktadır.

Kazanımlar belirlendikten sonra açık öğretim ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler dijital okuryazarlık becerisiyle ilişkisi çerçevesinde incelenmiştir. Bu doğrultuda ders kitaplarındaki etkinlikler gözden geçirilmiş, dijital okuryazarlık becerilerine uygun olanlar tespit edilerek örneklendirilmiştir. Belirlenen etkinlikler Tablo 2'de sunulmuştur:

Tablo 2

Açık Öğretim Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinde Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

No	Dijital Okuryazarlık İçeren Etkinliklerin;			Sayısı	Toplam Etkinlik Sayısı
	Ders Kitabındaki Yeri				
1	1.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			2	
2	Karar Vermenin Bilgeliği			1	
3	Gelecekte Popüler Olacak Meslekler			1	
4	2.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			1	
5	15 Temmuz			1	
6	4.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			1	
7	5.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			3	
8	6.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			2	
9	Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi			2	
10	Nasa Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi			1	
11	7.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			3	
12	Herkes Buluş Yapabilir			3	
13	8.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri			2	
Toplam				23 (%14,74)	156

Tablo 2’de görüldüğü gibi ders kitabındaki 156 etkinlikten dijital okuryazarlığa uygun olarak hazırlanmış etkinlik sayısı 23’tür (%14,74). Dinleme/izleme alanında dijital okuryazarlık becerisi kapsamına dâhil edilebilecek herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Konuşma becerisi kazanımlarına yönelik 5, okuma becerisi kazanımlarına yönelik 16, yazma becerisi kazanımlarına yönelik 2 etkinlik tespit edilmiştir. En fazla okuma, en az yazma becerisine yönelik etkinliklere yer verilmiştir.

Kazanımların yer aldığı Tablo 1 ile etkinliklerin yer aldığı Tablo 2 karşılaştırıldığında; formların yönergelerine uygun biçimde doldurulmasını içeren T.6.4.13 kodlu kazanıma yönelik herhangi bir etkinlik tasarlanmadığı, bunun dışındaki diğer kazanımları karşılayan etkinliklere yer verildiği tespit edilmiştir. En fazla etkinlik bilgi kaynaklarının etkili biçimde kullanımını içeren T.6.3.33 kodlu kazanım kapsamında hazırlanmıştır. Ders kitabında ilgili kazanımlara yönelik örnekler birinci, ikinci ve üçüncü görsellerde yer almaktadır:

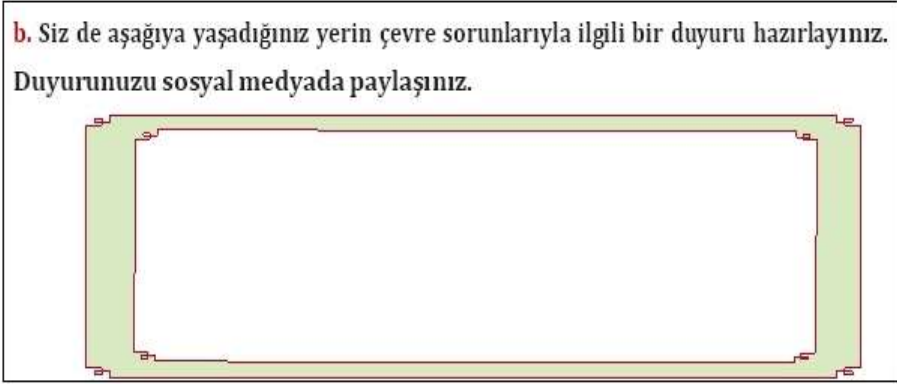
6.ÇALIŞMA			
a. “tı” uzantısı: “Türkiye Cumhuriyeti” anlamına gelen “Turkish Republic” kelimesinin kısaltmasıdır. Aşağıda belli başlı uzantılar verilmiştir. Bu uzantıları inceleyiniz.			
	Uzantı	Anlamı	İngilizcesi
	com.	şirket	company
	edu.	eğitim	education
	mil.	askeriye	military
	biz.	iş	business
	org.	topluluk	organization
b. Yukarıda verilen adreslerden hangisinin güvenilir olduğunu nedenleriyle yazınız.			

Görsel 1. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 161)

Birinci görselde yer alan etkinlik örneği, bilgi kaynaklarının güvenilirliği ile ilgili kazanımın (T.6.3.34) ders kitabına etkinlik olarak yansımalarıdır. Bilgi güvenilirliği

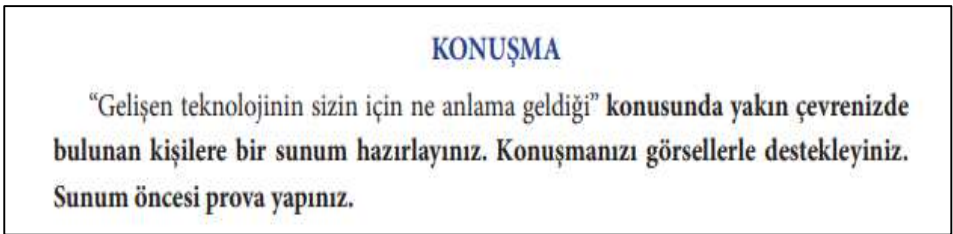
bakımından belli başlı uzantıları içeren internet sitelerinin güvenilir olabileceğini vurgulamak için tasarlanan etkinlikte özellikle "edu" ve "gov" uzantılı adreslerin güvenilir kaynaklar olduğu kavratılmaya çalışılmıştır.

Dijital okuryazarlık becerisine yönelik başka bir etkinlikte yazma becerisi ile sosyal medya ilişkilendirilmiştir. Etkinlik örneği ikinci görselde verilmektedir:

Görsel 2. *Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 163)*

İkinci görseldeki etkinlik, öğrencilerin yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya teşvik edilmesini içeren T.6.4.11 kodlu kazanıma yöneliktir. Öğrencilerden çeşitli dijital ortamlarda araştırma yapması, araştırma sunucunda elde ettikleri verileri yazılı hale getirmesi ve yazdıklarını sosyal medyada paylaşmaları program beklentileri arasındadır. Açık öğretim ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan diğer bir etkinlik örneği dijital teknolojinin sıkça kullanılan araçlarından biri olan sunumla ilgilidir. Söz konusu etkinlik üçüncü görselde yer almaktadır:

Görsel 3. *Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 186)*

Üçüncü görseldeki etkinlik, konuşma becerisi alanında, T.6.2.1 koduyla yer alan hazırlıklı konuşma kazanımıyla ilgilidir. Etkili bir sunumun ön hazırlık

gerektirdiği düşüncesinden hareketle, etkinlikte öğrencilerin belirlenmiş bir konuda birtakım görseller kullanarak sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları istenmiştir.

Açık öğretim ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitabında dijital okuryazarlık becerilerini kavratmayı hedefleyen etkinlikler üçüncü tabloda sunulmaktadır:

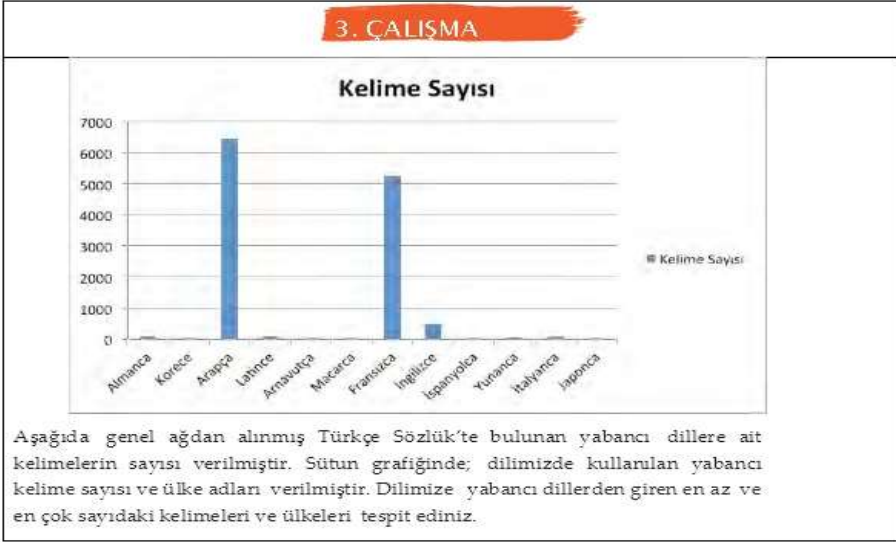
Tablo 3

Açık Öğretim Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinde Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Dijital Okuryazarlık İçeren Etkinliklerin;			Toplam Etkinlik Sayısı
No	Ders Kitabındaki Yeri	Sayısı	
1	Destanlar içinde: Dede Korkut	2	1
2	1.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	1	2
3	2.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	1	2
4	3.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	1	3
5	4.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	1	2
6	Türkçeye Ağıt	1	2
7	5.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	3	3
8	6.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	2	2
9	7.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	2	2
10	8.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	1	2
Toplam		21 (%14,58)	144

Tablo 3 incelendiğinde, ders kitabındaki 144 etkinlikten 21 (%14,58) tanesinin dijital okuryazarlığa uygun olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Dinleme/izleme becerisine yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Söz konusu etkinliklerden 4'ü konuşma becerisi, 11'i okuma ve 6'sı yazma becerisi kazanımlarına yöneliktir. 6. sınıf düzeyinde olduğu gibi, bilgi kaynaklarının etkili kullanımını içeren T.7.3.32 kodlu kazanımla ilgili etkinliklere ağırlık verildiği anlaşılmaktadır. 7. sınıf düzeyinde, dijital okuryazarlıkla ilgili olduğu değerlendirilen farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıların okunması (T.7.3.3), metindeki önemli noktaların vurgulanış biçimleri (T.7.3.27) ile bilgi

kaynaklarının güvenilirliği (T.7.3.33) kazanımlarına yönelik etkinlik tespit edilememiştir. Bunların dışında kalan ve Tablo 1’de gösterilen 9 adet dijital okuryazarlık kazanımı etkinliklerle ders kitabına taşınmıştır. Ders kitabında ilgili kazanımlara yönelik örnekler dördüncü, beşinci ve altıncı görsellerde verilmiştir:

Görsel 4. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 116)

Dördüncü görsel incelendiğinde, grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilerin yorumlanması (T.7.3.34) kazanımına yönelik bir etkinlik tasarlandığı, farklı bilgi kaynakları kullanılarak oluşturulan grafik, tablo ve çizelgelerin öğrenciler tarafından yorumlanması istenmiştir.

Açık öğretim ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitabında, öğrenciler tarafından üretilen metinlerin geleneksel paylaşım biçimlerine ilave olarak dijital platformlarda da yer alması teşvik edilmiştir. Buna ilişkin etkinlik örneği beşinci görselde görülmektedir:

3. ÇALIŞMA			
Aşağıda verilen kelimelerden istediklerinizi kullanarak bir şiir yazmaya çalışınız. Şiire başlık koymayı unutmayınız. Yazdığınız şiiri, çevrenizdekilerle ya da sosyal medya ortamlarında paylaşabilirsiniz.			
sevmek	inanmak	gönül	insan
doğa	dost	yaşamak	iyilik
.....			
.....			
.....			

Görsel 5. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 50)

Beşinci görselde, teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan sosyal medya ortamlarının öğrenciler tarafından etkin biçimde kullanılması için amaçlanmıştır. Bu kapsamda yazılı üretimin paylaşılmasını içeren T.6.4.11 kodlu kazanıma yönelik etkinlik hazırlandığı ve yazı aracılığıyla yapılan dilsel üretimin sosyal medya platformlarında paylaşılması için öğrencilerde farkındalık oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

İncelenen ders kitaplarında öğrencilerin salt yazılı metinlerle sınırlandırılmadığı, yazılı metinlerin yanında medya metinlerine yönlendirildiği anlaşılmaktadır. Altıncı görseldeki etkinlik bu kapsamdadır:

DİNLEME / İZLEME
a.Genel ağdan Kurtuluş Savaşı ile ilgili bir oyun dinleyiniz/izleyiniz. Metni dinlerken/izlerken notlar alınız.
b.Dinlediğiniz/İzlediğiniz metinle ilgili beğendiğiniz /beğenmediğiniz bölümleri sebepleriyle birlikte boş bırakılan yere yazınız.
.....
.....
.....

Görsel 6. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 75)

Altıncı görseldeki etkinlik hem medya metnlerinin değerlendirilmesi (T.7.3.31) hem de bilgi kaynaklarının etkili biçimde kullanılması (T.7.3.32) kazanımlarına yöneliktir. Etkinlikte, öğrencilerin günümüzün önemli bilgi kaynaklarından biri olan internet aracılığıyla metinlere ulaşması ve ulaştıkları metinleri değerlendirerek dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri amaçlanmıştır.

Açık öğretim ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılması çerçevesinde 6 ve 7. sınıftaki kompozisyona benzer bir yol izlendiği görülmektedir. 8. sınıf ders kitabında dijital okuryazarlık becerileriyle ilişkili etkinlikler dördüncü tabloda sunulmaktadır:

Tablo 4

Açık Öğretim Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinde Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Dijital Okuryazarlık İçeren Etkinliklerin;			Toplam Etkinlik Sayısı
No	Ders Kitabındaki Yeri	Sayısı	
1	Rize'de Sel	1	218
2	1.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	4	
3	Olamam	1	
4	Dükkânlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı	1	
5	2.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	2	
6	3.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	2	
7	4.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	3	
8	Mustafa Kemal Paşa	1	
9	5.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	2	
10	Türk Dili	4	
11	6.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	3	
12	7.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	3	
13	8.Tema Sonu Yazma- Dinleme/İzleme- Konuşma Etkinlikleri	3	
Toplam		30 (%13,76)	

Tablo 4'te açık öğretim ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 218 etkinlikten 30'unun (%13,76) dijital okuryazarlığı geliştirme amacıyla olduğu görülmektedir. Dinleme/izleme becerisine yönelik herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. Etkinliklerin dil becerisi alanlarına dağılımı 6 ve 7. sınıf ders kitaplarındakiyle benzerlik taşımaktadır. Etkinliklerden 6'sı konuşma, 16'sı okuma, 8'i yazma beceri alanlarıyla ilişkilidir. Önceki düzeylerde olduğu gibi, etkinlikler ağırlıklı olarak okuma becerisi alanında toplanmıştır. Hazırlıklı konuşma yapılması (T.8.2.1), farklı yazı karakterleriyle yazılmış metinlerin okunması (T.8.3.3) ve medya metinlerinin incelenmesi (T.8.3.29) ile ilgili kazanımlar etkinliklere yansımamıştır. Bunların dışında kalan ve Tablo 1'de yer

alan 8 kazanım ise etkinliklere yansımıştır. İlgili kazanımları içeren etkinlikler yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu görsellerle örneklendirilmiştir:

6. ÇALIŞMA
Türkçenin özellikleri ile ilgili blog ve şahsi internet sayfalarından beş tanesini inceleyiniz. Bu sayfalardaki bilgileri karşılaştırarak bunların hangisindeki bilgilerin güvenilir olduğunu tespit ediniz

Görsel 7. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 159)

Yedinci görseldeki etkinlik, bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulama (T.8.3.31) kazanımıyla ilişkilidir. Etkinlikte, öğrencilerden bloglardaki ve kişisel internet sayfalarındaki bilgileri güvenilirlik süzgecinden geçirmesi için beş blog ve internet sayfalarını incelemeleri istenmiştir. Erişime açık her bilginin doğru olmayabileceği, doğruluğundan emin olmak için elde edilen bilgilerin farklı kaynaklardan sorgulanması gerektiği vurgulanmıştır.

Sekizinci sınıf ders kitabında dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilen başka bir etkinlikte edebi eserlerin yazılı ve dijital formları karşılaştırılmıştır (T.8.3.33). Sözü edilen etkinlik sekizinci görselde verilmiştir:

1. ÇALIŞMA
Âşık Veysel'in "Dostlar Beni Hatırlasın" adlı şiirini empati kurarak dinleme yöntemi ile dinleyiniz. Dinleme etkinliği gerçekleştirdikten sonra aşağıdaki çalışmaları yapınız.
10. Dinlediğiniz şiirin medyaya aktarılmasındaki amaç nedir? Şiirin medya hâli ile basılı hâli aynı mıdır?

Görsel 8. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 204)

Sekizinci görselde edebi metinlerin dijital ortamlara aktarımı ile neyin amaçlandığı, basılı metinlerin medyada yer alan biçimleriyle aynı olup olmadığı sorgulanmıştır. Böylece geleneksel metin sunumu ile dijital metin sunumunun farklı işlevlere sahip olduğu sezdirilmeye çalışılmıştır.

Dijital teknoloji sayesinde sözlü ve yazılı sunum sırasında görsel ve işitsel çeşitlilik sağlanabilmektedir. Buna yönelik farkındalığın 8. sınıf ders kitabında etkinliklerle pekiştirildiği görülmektedir:

1. ÇALIŞMA	
1. Sevdiğiniz bir sanatçının hayatını araştırarak onun hakkında hazırladığınız bir konuşma hazırlayınız.	
.....
.....
2. Hazırladığınız konuşmayı yakın çevrenizdeki kişilere sununuz.	

Görsel 9. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 176)

Dokuzuncu görseldeki etkinlik öğrencilerin düşüncelerini tutarlılık içinde ifade etmeleri için sunu hazırlamalarını öngören T.8.2.1 kodlu kazanımla ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin dijital ortamlarda araştırma yapması teşvik edilmiş, böylece hazırlıklı konuşmanın destekleyici materyallerle daha etkili olabileceği vurgulanmıştır.

Sekizinci sınıf ders kitabında yer alan ve dijital okuryazarlık becerilerini de kapsayan aşağıdaki etkinlik yazma süreçleri sonunda ortaya çıkan ürünün sosyal medya aracılığıyla paylaşılmasına yöneliktir:

1. ÇALIŞMA

Yaptığınız ya da izlediğiniz sanatsal bir etkinlikle ilgili bir anınızı yazınız. Yazınızı anı türünün özelliklerine göre oluşturunuz. Yazınızda mizahi öğeler kullanınız. Çalışmanın sonundaki değerlendirme formunu yönergelerine uygun doldurunuz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Yazınıza başlamadan önce ele aldığınız konuyla ilgili araştırma yaptınız mı?		
Öyküleyici anlatımın özelliklerini yazınıza yansıtınız mı?		
Yazınızı giriş, gelişme ve sonuç bölümleri hâlinde oluşturduunuz mu?		
Yazınızda uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullandınız mı?		
Yazınızda başlık kullandınız mı?		
Yazınızı dil bilgisi, imla, noktalama ve anlatım bozukluğu bakımından gözden geçirdiniz mi?		
Yazınızı çevrenizdeki kişilerle ya da sosyal medyada paylaştınız mı?		

Görsel 10. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinlik Örneği (s. 202)

Onuncu görselde verilen etkinlik, formların yönergelerine uygun olarak doldurulması (T.8.4.11), araştırma sonuçlarının yazılı biçimde sunulması (T.8.4.14) ve yazınsal ürünlerin sınıf ve okul ortamıyla sosyal medya ortamlarında paylaşılması (T.8.4.17) kazanımlarına yöneliktir. Etkinlikte yazılı anlatımın aşamalarından biri olan yazma sonrasında ortaya çıkan metnin sosyal medyada paylaşılması teşvik edilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Açık öğretim ortaokul Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarındaki etkinliklerin 2019 Türkçe Öğretim Programı'ndaki kazanımlar ışığında ve dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirildiği bu çalışmaya, 5. sınıf ders kitabı başka çalışmalarda (Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019; Pehlivanlı ve Kayadibi, 2022) incelendiği için kapsam dışı bırakılmıştır. İncelenen ders kitaplarından elde edilen bulgulardan hareketle aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda; sırasıyla okuma, yazma ve konuşma becerisi alanlarındaki kazanımlarda dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine ağırlık verildiği görülmektedir. Konuşma becerisinin önemli bir bileşeni olan hazırlık konuşmaya yönelik kazanımları pekiştirmek amacıyla tasarlanan etkinliklerde dolaylı olarak dijital okuryazarlığa yer verilmiştir (Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019). Konuşma becerilerinin dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında doğrudan kullanılmadığı söylenebilir. Dinleme/izleme becerilerine yönelik olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda doğrudan bir kazanım verilmediği için açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitaplarında herhangi bir etkinlik örneği bulunamamıştır. Buna karşılık incelenen kitaplarda, okuma ve yazma becerisi alanları dijital okuryazarlık becerilerine yönelik etkinliklerin en fazla yer aldığı beceri alanlarıdır.

Öğretim programındaki kazanım sayısı ile uyumlu olarak açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarına, kazanım yoğunluğuyla tutarlı biçimde okuma, yazma ve konuşma becerilerine yönelik etkinlikler yansımıştır. Açık öğretim ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabında 156 etkinlik içinden dijital okuryazarlığa uygun olarak hazırlanmış 23 etkinlik tespit edilmiştir. Bunun toplam etkinlik sayısına oranı %14,74'tür. Söz konusu sınıf düzeyinde dinleme/izleme becerisine yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Bu etkinliklerden 5'i konuşma, 16'sı okuma ve 2'si yazma becerisi alanındadır.

Açık öğretim ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 144 etkinlikten 21'i dijital okuryazarlığı yordamaktadır. Bunun oransal karşılığı %14,58'dir. 6. sınıf düzeyinde olduğu gibi, 7. sınıf düzeyinde de dinleme/izleme becerisine yönelik

herhangi bir etkinlik tespit edilememiştir. Kitapta yer alan ve dijital okuryazarlıkla ilişkili olduğu değerlendirilen etkinliklerden 4'ü konuşma, 11'i okuma ve 6'sı yazmaya yöneliktir.

Açık öğretim ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında 218 etkinlik yer almaktadır. Bunlardan 30 tanesi dijital okuryazarlıkla ilgilidir. Dijital okuryazarlığı geliştirmeyi destekleyen bu etkinliklerin toplam etkinlik sayısındaki payı %13,76'dır. Tespit edilebilen bu etkinliklerden 6'sı konuşma, 16'sı okuma ve 8'i yazma becerisi alanlarında tasarlanmıştır.

Her üç sınıf düzeyinde, dijital okuryazarlıkla ilişkili etkinliklerin ders kitaplarındaki ağırlığı birbirine oldukça yakındır. Etkinlik sayısı bakımından her üç sınıf düzeyi arasında önemli bir farklılık olmamakla birlikte, dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilen etkinlik sayısı en fazla 6. sınıf, en az 8. sınıf ders kitabında tespit edilmiştir.

Çalışmada kazanımların sınıf seviyelerine göre farklı yorumlandığı görülmüştür. Örneğin, 6 ve 7. sınıflarda tekrar eden ve medya metnlerinin değerlendirilmesini içeren kazanım (T.6.3.32; T.7.3.31) daha çok internet, sinema ve televizyonun verdiği iletilerin değerlendirmesini kapsarken 8. sınıf düzeyinde medya metnlerinin amacına göre analizi hedeflenmiştir (T.8.3.29). Bu kapsamda öğrencilerin gelişim evreleri dikkate alınarak medya metnindeki kültürel unsurların aktarım biçiminin ve metinlerdeki olayların yorumlanması istenmiştir. Ayrıca metinlerin eğlendirme, bilgilendirme ve ikna etme gibi amaçlar taşıyıp taşımadığının öğrenciler tarafından çözümlenmesi üzerinde durulmuştur.

İncelenen ders kitaplarında tüm sınıf düzeyleri için blog ve e-posta gibi dijital iletişim kaynakları üzerinden öğrencilere yönelik etkinlikler hazırlandığı belirlenmiştir. Ancak toplam etkinlik sayısı ile karşılaştırıldığında dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımların kitaplara yeterli düzeyde yansımadağı değerlendirilmiştir. Örgün eğitimdeki ders kitaplarına yönelik benzer çalışmalarda da ders kitaplarının dijital okuryazarlığa yeteri kadar ağırlık vermediği, kitapların dijital ortamları veya teknolojiyi kullanma konusunda kısıtlı yönlendirmeler yaptığı belirlenmiştir (Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019; Maden, Maden ve Banaz, 2018; Pehlivanlı ve Kayadibi, 2022).

Çalışmanın sonuçlarından hareketle açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında birçok ulusal ve uluslararası metinde dikkat çekilen “dijital okuryazarlık” kavramına daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Ders kitabı yazarlarına ve program tasarımcılarına rehberlik etmesi açısından ders kitaplarının farklı bakış açılarıyla analiz edilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Gerek yaygın eğitimde gerekse örgün eğitimde kullanılan

ders kitaplarının dijital çeşitliliği özendirecek biçimde güncellenmesi öğrencilerin ilgisini çekecektir.

KAYNAKÇA/ REFERENCES

- Acar, Ç. (2015). *Anne ve Babaların İlkokul Ortaokul ve Lise Öğrencisi Çocukları ile Kendilerinin Dijital Okuryazarlıklarına İlişkin Görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Admiraal, W., van Vuget, F., Kranenburg, F., Koster, B., Smit, B., Weijers, S. & et al. (2016). Preparing pre-service teachers to integrate technology into K-12 instruction: Evaluation of a technology-infused approach. *Technology, Pedagogy and Education*, 26(1), 105-120.
- Altunkaya, H. (2013). Açık öğretim ortaokulu altıncı sınıf Türkçe ders notunun metin türleri ve öğrenme alanları açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-11. <https://doi.org/10.16916/aded.15996>
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Aydın, E. (2022). Dijital hikâyelerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen lisans öğrencilerinin dinleme becerisine ve Türkçe öğrenme motivasyonlarına etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 247-268. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1075557>
- Aydın, E., & Tunagür, M. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(32), 349-374.
- Aytaş, G. & Kaplan, K. (2017). Medya okuryazarlığı bağlamında yeni okuryazarlıklar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 291-310.
- Bulut, K. (2020). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 931-949. <https://doi.org/10.16916/aded.742452>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage Publications.
- Çerçi, A. (2016). 6. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabının etkinliği oluşturan unsurlar bakımından değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1984-1998.

- Direkçi, B., Akbulut, S. & Şimşek, B. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 797-813. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.543868>
- Elçi, A. C. (2015). *Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğrenci Görüşlerinin Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertem, İ. S. (2014). *Okuma Yazma Eğitimi ve Teknolojisi*. Nobel Yayınları.
- Erol S., & Aydın E. (2021). Digital literacy status of Turkish teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*, 13(2), 620–633. <https://doi.org/10.15345/iojes.2021.02.020>
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: a conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Educational Technology Research and Development*, 68(5), 2449-2472. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4>
- Gazi, Z. A. (2016). Internalization of digital citizenship for the future of all levels of education. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 41(186), 137-148. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.4533>
- Gilster, P. (1997). *Digital Literacy*. John Wiley.
- Goodfellow, R. (2011). Literacy, literacies, and the digital in higher education. *Teaching in Higher Education*, 16(1), 131-144. <https://doi.org/10.1080/13562517.2011.544125>
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Kaya Uyanık, G. & Gür Erdoğan, D. (2021). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçeye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(18), 408-429. <https://doi.org/10.12984/egeefd.295306>
- Helsper, E. (2008). *Digital Inclusion: An Analysis of Social Disadvantage and the Information Society*. Department for Communities and Local Government.
- Janssen, J., Stoyanov, S., Ferrari, A., Punie, Y., Pannekeet, K. & Sloep, P. (2013). Experts' views on digital competence: commonalities and differences. *Computers & Education*, 68, 473-481.

- Keskin, H. K., Baştuğ, M. & Atmaca, T. (2016). Öğrencileri akademik dijital okumaya yönlendiren unsurlar. *Eğitim ve Bilim*, 41(188), 117-129. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.6655>
- Karataş, İ. & Sözcü, Ö. (2013). Okul yöneticilerinin FATİH projesine ilişkin farkındalıkları, tutumları ve beklentileri: bir durum analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 41-62.
- Kolaç, E. & Zenci, S. Ç. (2015). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan değerler. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 65, 145-171.
- Maden, S., Maden, A. & Banaz, E. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 685-698. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537239>
- Martin, A. & Grudziecki, J. (2006) DigEuLit: Concepts and tools for digital literacy development. *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*, 5(4), 249-267. <https://doi.org/10.11120/ital.2006.05040249>
- Mohammadyari, S. & Singh, H. (2015). Understanding the effect of e-learning on individual performance: the role of digital literacy. *Computers & Education*, 82, 11-25. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.10.025>
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-121.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. & Ayas, C. (2013). Öğretmen ve öğrenci bakış açısıyla tablet PC ve etkileşimli tahta kullanımı: FATİH projesi değerlendirmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1799-1822. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1734>
- Pehlivanlı, B. & Kayadibi, N. (2022). Dijital okuryazarlık bağlamında ortaokul Türkçe ders kitapları. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 182-197. <https://doi.org/10.15659/ankad.v6i2.210>
- Price-Dennis, D., Holmes, K. A. & Smith, E. (2015). Exploring digital literacy practices in an inclusive classroom. *The Reading Teacher*, 69(2), 195-205. <https://doi.org/10.1002/trtr.1398>
- Sağıroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A. & Küçükali, M. (2020). *Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler*. Nobel Yayınları.

- Sarıkaya, B. (2020). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 244-261.
- Sis, N. & Akgün Eren, A. (2016). Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders notunun sözcüksel görünümü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4(50), 367-386. <https://doi.org/10.9761/JASSS3626>
- Şakiroğlu, Y. (2021). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında mizahi öğeler. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(3), 164-182. <https://doi.org/10.47714/uebt.1027130>
- Teo, T. (2011). *Technology Acceptance in Education*. Sense Publishers. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-6091-487-4_1
Erişim tarihi: 15.12.2022
- Tunagür, M., & Aydın, E. (2021). Türkçe öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerini kullanım yeterlikleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(4), 1562-1580. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.877013>
- Üstündağ, M. T., Güneş, E. & Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları. *Journal of Education and Future*, 12, 19-29.
- Yenen Avcı, Y. (2016). Açık öğretim ortaokulu ile örgün eğitim kurumlarında okutulan Türkçe ders kitaplarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 153-160.
- Yenen Avcı, Y. (2020). Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarında noktalama işaretleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 91-113.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: The traditional perception of education and the way of understanding the concepts related to education have changed through today's technology. This change was also reflected in language skills training. Traditional literacy forms, which were accepted in the periods when technology was not intense, diversified with the techno-digital transformation, and as a result, the competencies met by modern literacy in different fields were reviewed. As the

importance of new literacy skills is better understood thanks to computers and the internet, there has inevitably been a need for competencies compatible with digital technology and open to development and change. These competencies, which refer to the modern age, have identified an important threshold to penetrate new types of literacy. Literacy skills are emphasized in the Turkish course curriculum published in recent years. In the last Turkish Teaching Program published by the Ministry of National Education in 2019; digital literacy, multiple literacy, critical literacy, technology literacy, science literacy, informatics literacy, mathematical literacy, information literacy and media literacy skills. It is understood that many of the outcome in the program are aimed at gaining “digital competence”, which is one of the components of the Turkish Competences Framework. Textbooks also play an important role in helping students acquire these skills. Because textbooks are the main source of information for students. It is the most used course material in both formal education and non-formal education. For this reason, the preparation of textbooks to be prepared in both formal and non-formal education with rich content in line with the predictions of the program plays an important role in gaining literacy skills. In this study, it is aimed to determine to what extent and how digital literacy, which is one of the important skills of the 21st century, takes place in Turkish textbooks of distance education secondary school classes. For this purpose, 518 activities in three different Turkish textbooks of distance education secondary school classes were examined. In the study, the answer to the question of "how is digital literacy reflected in Turkish textbooks of distance education secondary school classes?" was sought.

Methodology: In this research, document analysis, which is one of the qualitative research methods, was used. In the study, the activities in the textbooks were examined in the context of digital literacy. The data source of the research is the 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks published by the Ministry of National Education in 2022. In the study, research data were collected through electronic media. The books in question were examined by considering the digital literacy achievements in the Turkish Language Curriculum published in 2019, and the data set was created by determining the activities designed to meet the objectives in the program. The data obtained in the research were analyzed with the descriptive analysis technique used in qualitative research. Preparation studies, text activities, listening/monitoring, speaking and writing activities in the textbooks were discussed. For this, first of all, the relevant literature was scanned. Then, by considering the Global Standards Framework (DQ Framework) for Digital Literacy, Skills and Preparation, the achievements in the 2019 Turkish Curriculum related to digital literacy skills were determined and these outcomes

were tabulated according to language skill areas. Expert opinion was obtained from two academicians working in the field of Turkish education in order to ensure the reliability of the selection of acquisitions that are considered to predict digital literacy skills. Corrections were made in line with the suggestions of the experts.

Results and Conclusions: In this study, in which the activities in the distance education secondary school Turkish 6th, 7th and 8th grade textbooks were evaluated in the light of the achievements in the 2019 Turkish Curriculum and in the context of digital literacy, the following results were obtained based on the findings:

In the Turkish Course Curriculum; it is seen that the development of digital literacy skills is emphasized in the acquisitions in the fields of reading, writing and speaking skills, respectively. Digital literacy was indirectly included in the activities designed to reinforce the acquisitions for preparatory speaking, which is an important component of speaking skill. It can be said that speaking skills are not used directly in the acquisition of digital literacy skills. Since no direct outcome is given in the Turkish Language Curriculum for listening/monitoring skills, no example of activity could be found in the Turkish textbooks of distance education secondary school classes. On the other hand, in the books examined, the areas of reading and writing skills are the skill areas in which the activities for digital literacy skills take place the most. In line with the number of achievements in the curriculum, activities for reading, writing and speaking skills were reflected in the 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks of distance education secondary school, consistent with the intensity of the outcomes. According to the examinations, it is seen that there are 72 reading texts and 518 activities in the distance education secondary school 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks and only 14,28 percent of these are found to be suitable for digital literacy. It is determined that 23 out of 156(%14,74) activities in the 6th grade Turkish textbook of distance education secondary school were suitable for digital literacy, 21 out of 144(%14,58) activities in the 7th grade Turkish textbook are suitable for digital literacy, and 30 out of 218(%13,76) activities in the 8th grade Turkish textbook are suitable for digital literacy. At all three grade levels, the weight of activities related to digital literacy in textbooks is very close to each other. Although there is no significant difference between all three grade levels in terms of the number of activities, the maximum number of activities associated with digital literacy was determined in the 6th grade and at least 8th grade textbooks.

It is observed that the number of activities related to digital literacy is extremely low. As a result, it has been determined that the number of activities related to digital literacy is not sufficient. In the context of the findings obtained, various suggestions were presented for the preparation of Turkish textbooks of distance education.